

ISSN 1304-8120 | e-ISSN 2149-2786

Araştırma Makalesi * Research Article

Türkiye’de Grupla Psikolojik Danışma Konusunda Yapılan Çalışmalara İlişkin Bir İnceleme

A Review of Studies on Group Psychological Counseling in Turkey

Namık Kemal HASPOLAT

Dr. Öğr. Üyesi, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Ana Bilim Dalı nhaspolat@erzincan.edu.tr
Orcid ID: 0000-0003-1755-7393

Ahmet Çağlar ÖZDOĞAN

Arş. Gör. Dr., Yozgat Bozok Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Ana Bilim Dalı caglarozdogan@gmail.com
Orcid ID: 0000-0003-1406-4155

İlhan YALÇIN

Prof. Dr., Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Ana Bilim Dalı ilhayal@yahoo.com
Orcid ID: 0000-0002-6407-9606

Öz: Bu araştırmanın amacı grupla psikolojik danışma alanında yapılan lisansüstü tezlerin ve ULAKBİM TR Dizinde taranan ulusal hakemli dergilerde yayımlanmış makalelerin yönelimlerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesidir. Bu amaçla her çalışma; yılı, değişkenleri, araştırma modeli, örneklem grubu ve sayısı, kuramsal yaklaşımı dikkate alınarak incelenmiştir. Araştırma nitel araştırmalar kapsamında kabul edilen doküman incelemesi çalışmasıdır. Araştırmada 79’u lisansüstü, 32’si ULAKBİM TR Dizinde taranan ulusal hakemli dergilerde yayımlanan toplamda 111 akademik çalışma incelenmiştir. Doküman incelemesi sonucunda elde edilen verilerin yüzde ve frekansları hesaplanmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre; çalışmaların sayısının son yıllarda arttığı, değişken olarak kaygının çalışıldığı, çalışmalarda deneysel desenin kullanıldığı, çalışma gruplarının üniversite öğrencilerinden oluşan ve sayısal olarak 21-40 arası bireyden oluştuğu, son olarak da kuramsal açıdan bilişsel davranışçı yaklaşımın temel alındığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Rehberlik ve psikolojik danışma, grupla psikolojik danışma, yönelimler, inceleme, doküman analizi.

Abstract: The aim of this study was to examine the tendencies in postgraduate theses on group psychological counseling and research studies published in journals indexed by ULAKBİM National Database according to various variables. For this purpose, the review of each study took into account the study year, study variables, study method, sample group, sample size, and theoretical approach. The current study is a document analysis that is accepted within the scope of qualitative research. In the study, a total of 111 academic studies were reviewed, of which 79 were postgraduate theses and 32 were published in journals indexed by ULAKBİM National Database. Percentages and frequencies of the data obtained through document analysis were calculated. According to the findings; it was concluded that the number of research studies has increased in recent years, anxiety is studied as a variable, the experimental design is used in the studies, the study groups

Received:22.12.2020

Accepted:21.04.2022

Published:30.04.2022

Atıf: Haspolat, N.K., Özdoğan, A.Ç. ve Yalçın, İ. (2022). Türkiye’de grupla psikolojik danışma konusunda yapılan çalışmalara ilişkin bir inceleme. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(1), 77-88.

Doi: 10.33437/ksusbd.845068

---

are composed of university students and numerically between 21-40 individuals, and finally, the cognitive behavioral approach is theoretically focused on in the field.

Keywords: Psychological counseling and guidance, group psychological counseling, tendencies, review, document analysis.

GİRİŞ

Grup, ortak amaç/amaçlar çerçevesinde bir araya gelmiş iki veya daha fazla kişiden oluşan topluluk olarak tanımlanmaktadır (Johnson ve Johnson, 2006). Grup, insanoğlunun yaşamını sürdürmek için bir araya gelmesi ve birlikte yaşamaya başlamasından bu yana, kültürün bir parçası olmuştur. Gruplar bireylerde var olan başkalarından destek görme, kabul edilme, aidiyet hissetme ve değerli bulunma ihtiyaçlarını karşılamaktadır. İnsanlar yaşamları boyunca aile, akran ve sosyal gruplar olmak üzere pek çok gruba dâhil olmanın yanı sıra; yaşantı grupları, etkileşim, rehberlik, destek, psikodrama ve psikolojik danışma grupları gibi yardım gruplarına da dâhil olabilirler (Koydemir, 2016). Psikolojik danışma grupları birçok kişi için hem kişisel hem de kişiler arası sorunların çözümünde ve ayrıca kişilerin değişimine yardımcı olan mükemmel bir tedavi seçeneğidir (Corey, Corey, Corey, 2016).

Grupla psikolojik danışma; kişiler arası ilişkilerin geliştirilmesini amaçlayan grup üyelerinin duygu, değer ve tutumlarının üzerinde çalışıldığı ayrıca etkili terapötik harekette bulunup grup üyelerinde gereken değişikliklerin gerçekleştirilmesine çabaladığı ve bu alanda yetişen psikolojik danışmanların yürüttüğü, profesyonel bir terapötik yardım etme süreci olarak tanımlanmıştır (Voltan-Acar, 1993; Voltan-Acar ve Molaei, 2016). Yayıcı (2017) ise grupla psikolojik danışmayı; üyelerin grup yaşantısı aracılığıyla duygu, düşünce ve davranışlarında değişiklikler meydana getiren, üyelere problemleri ile başa çıkmalarında yardımcı olacak stratejileri öğreten, gündelik hayatın getirdiği akut ve kronik stresörleri önlemek ve ortadan kaldırmak için etkili yaşam becerilerinin kazandırıldığı, üyelerin daha iyi bir yaşam sürmek ve öznel iyi oluşlarını arttırmak için katıldıkları bir etkileşim süreci olarak tanımlamaktadır. Yalom'a göre (2002) grupla psikolojik danışmanın sosyo-mikrokozmos özelliği, onu gerçek yaşamın bir yansıması yapmaktadır. Dolayısıyla grupla psikolojik danışma süreci grup içerisindeki yaşantıların, üyelerin kişisel özellikleri ve davranışsal becerilerin bileşkesinden meydana gelmektedir (Carroll ve Wiggins, 2008).

Bu çalışmanın da ana konusu olan grupla psikolojik danışma, terim olarak ilk defa 1932'lerde Moreno tarafından ortaya atılmıştır (Naar, 2007). Grupla psikolojik danışmanın temelleri özellikle Amerika ve Avrupa'da yüz yıllık bir tarihe sahiptir. Türkiye'de ise yetmişli yılların başlarında çalışmaların başladığı ve son yirmi yılda kuramsal ve deneysel çalışmaların hız kazandığı söylenebilir. Bu bağlamda grupla psikolojik danışma ile ilgili yapılan çalışmaların çalışma grupları ve sayıları, çalışmalarda ele alınan değişkenler, araştırma modelleri, temel alınan kuramsal yaklaşımlar gibi çeşitli değişkenler açısından incelenmesi, sonraki yapılacak çalışmalarda araştırmacılara genel bir fikir vermesi ve kılavuzluk yapabilmesi açısından önemli görülmektedir.

İlgili alan yazın incelendiğinde farklı konularda doküman incelemesinin yapıldığı çalışmalara rastlanmaktadır. Güven vd. (2018) Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi ile Journal of Counseling Psychology'deki araştırma eğilimlerini; Türk vd. (2017) bilişsel davranışçı grup müdahalelerini; Işık (2016) kendini toparlama gücüne ile ilgili yapılan çalışmaları; Seçer vd. (2014) rehberlik ve psikolojik danışma alanındaki araştırma eğilimlerini; Güven vd. (2009) Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisinde yayımlanan makaleleri, çeşitli değişkenler açısından incelemişlerdir. Ayrıca Kardeş ve Yalçın (2019) ülkemizde 2000 ve 2015 yılları arasındaki iyi oluş ile ilgili yapılan araştırmaları sistematik olarak incelemişlerdir. Bir diğer araştırmada ise Karadağ (2009) eğitim bilimleri alanında yapılmış doktora tezlerinin tematik açıdan incelemesini yapmıştır. Bengisoy ve arkadaşları (2019) ise ülkemizde 1997-2018 yılları arasındaki Bilişsel Davranışçı Terapi temelli çalışmaların incelemesini gerçekleştirmişlerdir. Son olarak ise Taş (2019), Türkiye'deki oyun bağımlılığı ile ilgili tezlerin incelemesini yapmıştır.

Bu araştırmanın amacı grupla psikolojik danışma ile ilgili Türkiye'de yapılmış lisansüstü tezleri ve ULAKBİM TR Dizinde taranan ulusal hakemli dergilerde yayımlanmış makaleleri incelemektir. Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. İncelenen lisansüstü tezlerin ve makalelerin yıllara göre dağılımı nasıldır?

2. İncelenen lisansüstü tezlerde ve makalelerde hangi değişkenler ele alınmıştır?
3. İncelenen lisansüstü tezlerde ve makalelerde kullanılan araştırma türlerinin dağılımı nasıldır?
4. İncelenen lisansüstü tezler ve makalelerde yer alan çalışma gruplarının türü nedir?
5. İncelenen lisansüstü tezler ve makalelerde yer alan çalışma gruplarının sayısal dağılımı nedir?
6. İncelenen lisansüstü tezlerde ve makalelerde hangi kuramsal yaklaşımlar temel almıştır?

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Sosyal bilimler alanında çalışan araştırmacılar için dokümanlar zengin birer veri kaynağı olabilir. Bu kaynaklar içerisinde günlükler, kurumsal raporlar, araştırmalar vb. önemli bir yer tutmaktadır (Punch, 2013). Doküman analizi genellikle diğer araştırma yöntemlerini tamamlayıcı niteliktedir, bunun yanında tek başına bir yöntem olarak da kullanılabilir. Doküman analizi basılı ve elektronik belgeleri gözden geçirmeye ve değerlendirmeye yönelik sistematik bir prosedürdür (Bowen, 2009). Bu bağlamda bu araştırma, lisansüstü tezlerde ve yayınlanmış makalelerde yer alan grupla psikolojik danışma ile ilgili çalışmaların derinlemesine betimlenebilmesi için doküman incelemesinin yapıldığı, nitel bir çalışmadır.

Çalışmanın Materyali

Çalışmanın materyalini, grupla psikolojik danışma ile ilgili Türkiye’de yapılan lisansüstü tezler ve ULAKBİM TR Dizinde taranan ulusal hakemli dergilerde yayımlanan makaleler oluşturmaktadır. Yapılan akademik çalışmaların tümüne ulaşılmaya çalışılmış ve bu nedenle örneklem alınmamıştır. Bu araştırmanın evrenini 01.07.2020 tarihine kadar Yükseköğretim Kurulu (YÖK) veri tabanında yer alan 79 lisansüstü tez ve ULAKBİM TR Dizinde taranan ulusal hakemli dergilerde yayımlanmış 32 çalışmadan oluşmaktadır.

İşlem

Bu çalışmada ilgili çalışmalara ulaşmak için iki farklı yol izlenmiştir. Birincisinde lisansüstü tezlere ulaşmak için YÖK tez merkezinden; eğitimde psikolojik hizmetler, eğitim psikolojisi, psikoloji, psikiyatri hemşireliği, psikolojik danışmanlık ve rehberlik, rehberlik ve psikolojik danışma, rehberlik ve psikolojik danışmanlık bilim dallarındaki yüksek lisans ve doktora tezleri incelenerek, grupla psikolojik danışma ile ilgili yapılan çalışmalar bilgisayar ortamına aktarılmıştır. İkinci olarak ULAKBİM TR Dizinde taranan ulusal hakemli dergilerde yayımlanan çalışmalar ise akademik arama motorlarından taranmış ve bilgisayar ortamına aktarılarak, bu çalışmada ele alınan değişkenler bağlamında çözümlenmiştir. Lisansüstü tezlerden üretilen makaleler, tekrara yer verilmemesi için ULAKBİM TR Dizinde taranan ulusal hakemli dergilerde yayımlanmış makaleler kısmına dâhil edilmemiştir. Ayrıca gerek lisansüstü gerekse makale çalışmalarının yapıldığı psiko-eğitsel çalışmalar ve grup rehberliği çalışmaları bu araştırmanın kapsamına dâhil edilmemiştir.

Verilerin Analizi

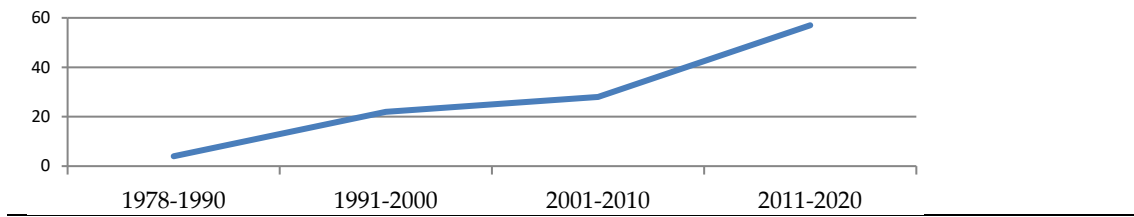
Araştırma kapsamında elde edilen çalışmalar doküman analizi ile incelenmiştir. Doküman analizi nitel araştırma yöntemlerinde kullanılan değerli bir veri toplama yöntemidir ve bu nedenle araştırma kapsamındaki ilgili dokümanlar nitel araştırma çalışmalarında iyi bir bilgi kaynağı niteliği taşımaktadır (Creswell, 2011). Doküman analizi, araştırılması hedeflenen olgu veya olaylar hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Doküman analizi kapsamında ilk olarak YÖK tez merkezinden ve ULAKBİM TR Dizinde taranan ulusal hakemli dergilerde yayımlanan çalışmalar ayrı ayrı olarak bilgisayar ortamına aktarılmış ve araştırmacılar tarafından hazırlanan değerlendirme ölçütleri dikkate alınarak yüzde ve frekans analizi ile betimlenmiştir.

BULGULAR

Bu bölümde çalışmadan elde edilen bulgular alt amaçlar doğrultusunda aşağıda verilmiştir. Türkiye’de grupla psikolojik danışma temelinde yapılan lisansüstü tezlerin ve makalelerin yıllara göre dağılımı Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1. Lisansüstü tezlerin ve makalelerin yıllara göre dağılımı

Yıllar	YÖK		ULAKBİM	Toplam	
	Doktora n	Y. Lisans n	Makale n	f	%
1978-1990	1	3	-	4	3,6
1991-2000	13	6	3	22	19,8
2001-2010	11	10	7	28	25,2
2011-2020	23	12	22	57	51,4
Toplam	48	31	32	111	100

Tablo1 incelendiğinde yapılan lisansüstü çalışmaların ve ULAKBİM TR Dizinde taranan ulusal hakemli dergilerde yayımlanan makalelerin 2011-2020 yılları arasında artış gösterdiği görülmektedir. Lisansüstü grupla psikolojik danışma çalışmalarının dağılımı incelendiğinde doktora ve makale çalışmalarına oranla daha az artış olduğu görülmektedir.

Tablo 2. Lisansüstü tezlerde ve makalelerde incelenen değişkenler

Değişkenler	YÖK Veri Tabanı			ULAKBİM	
	Doktora Tezi	Yüksek Lisans Tezi	f	Makale	f
Empati	3	-	3	-	
Kendini Gerçekleştirme	1	2	3	-	
Duygu Farkındalığı	3	-	3	-	
Kaygı	6	4	10	2	2
Benlik	2	1	3	-	
Özgecilik	1	-	1	-	
Benlik Saygısı	5	4	9	-	
Kendini Kabul	1	-	1	-	
Tablo 2'nin devamı.					
Mesleki Karar Verme	1	-	1	-	
Uyum	2	-	2	-	
Umutsuzluk	2	2	4	1	1
Yalnızlık	1	1	2	-	

Kızgınlık	1	1	2	-	
İletişim	-	1	1	-	
Kontrol Odağı	1	-	1	-	
Aleksitimik Özellikler	1	-	1	-	
Depresyon	3	3	6	3	3
Demokratik Tutum	1	-	1	-	
Stres	1	2	3	-	
Yetkinlik	-	4	4	2	2
Yılmazlık	1	1	2	-	
Atılganlık	-	1	1	-	
İrade	-	1	1	-	
Affetme	2	1	3	-	
Mutluluk	-	1	1	-	
Korku	2	1	3	-	
İyi Oluş	3	1	4	1	1
Sosyal Fobi	3	2	5	-	
Kaçınma	2	-	2	-	
Yas	-	-	-	1	1
Aktarım	-	-	-	1	1
Otomatik düşünce	1	1	2	-	
Fonksiyonel Olmayan İnançlar	-	1	1	-	
Yaşam Kalitesi	-	-	-	1	1
Grupla Psikolojik Danışma Süreci	-	-	-	1	1
Direnç	-	-	-	2	2
Kültürel Etmenler	-	-	-	1	1
Öfke	2	1	3	2	2
Saldırganlık	2	-	2	1	1
Grubun Evreleri	-	-	-	2	2
Grupla Psikolojik Danışmada Araştırmalar	-	-	-	1	1
Yetersizlik	1	-	1	-	
Psikolojik Belirtiler	2	-	2	-	
Ruminasyon	2	-	2	-	
Kişisel Yönelim	-	1	1	-	
Kendini Anlatma	-	1	1	-	

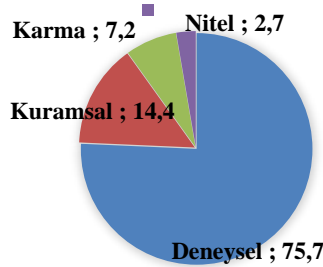
Duyarlılık	3	-	3	-	
Zorbalık	2	-	2	1	1
Mağduriyet	1	-	1	-	
Başa Çıkma Stratejileri	1	-	1	-	
Boşanma Sonrası Uyum	1	-	1	-	
Fonksiyonel Olmayan Tutumlar	2	-	2	-	
Öz güven	1	-	1	-	
Hayata Küsme Bozukluğu	1	-	1	-	
Değer Yönelimleri	1	-	1	-	
Motivasyonel Eylem Çatışmaları	1	-	1	-	
Tükenmişlik	1	-	1	-	
Gestalt Temas Engelleri	1	-	1	-	
Kendini Açma	-	1	1	-	
Yaratıcı Drama	1	-	1	-	
Utangaçlık	1	-	1	-	
Aile Yapısı	-	1	1	1	1
Yaşam Doyumu	1	-	1	-	
Öğrenilmiş Güçlük	1	-	1	-	
Sosyal Beceri	1	-	1	-	
Beslenme Alışkanlıkları	-	1	1	-	
GPD Eğitimi	1	-	1	1	1
Bireyleşme	1	-	1	-	
Reddedilme	1	-	1	-	
Evlilik Doyumu	1	-	1	-	
Evlilik Uyum	1	-	1	-	
Kendini Gizleme	-	1	1	-	
Sınır Aşmaları	-	-	-	1	1
Lider	-	-	-	1	1
Varoluşsal Yaklaşım	-	-	-	1	1
Anımsama Terapisi	-	-	-	1	1
İleri Yaş Yetişkinler	-	-	-	1	1
Süpervizyon	-	-	-	3	3
Akran Baskısı	-	-	-	1	1
Problem Çözme Becerisi	-	-	-	1	1

Psikolojik Danışma ve PDR Alanının Sorunları	-	-	-	1	1
GPD Yaklaşımları	-	-	-	1	1
Psikolojik Danışman	-	-	-	2	2
Kanıta Dayalılık	-	-	-	1	1
Şiir Kullanımı	1	-	1	-	-

Tablo 2 incelendiğinde lisansüstü tezlerde en çok çalışılan değişkenlerin sırasıyla; kaygı, benlik saygısı ve depresyon olduğu görülmektedir. ULAKBİM TR Dizinde taranan ulusal hakemli dergilerde yayımlanan makalelerde ise en çok süpervizyon modelleri ve depresyon değişkenlerinin ele alındığı görülmektedir. Ayrıca bunların dışındaki farklı değişkenlerin de çalışmalarda az sayıda olsa da ele alındığı tespit edilmiştir.

Tablo 3. Lisansüstü tezler ve makalelerde yer alan araştırma modellerinin dağılımı

	YÖK		ULAKBİM		f	%
	Doktora	Y. Lisans	Makale			
Araştırma modeli	n	n	n			
Deneysel	44	28	12	84	75,7	
Kuramsal	-	-	16	16	14,4	
Karma	4	3	1	8	7,2	
Nitel	0	0	3	3	2,7	
Genel Toplam	48	31	32	111	100	

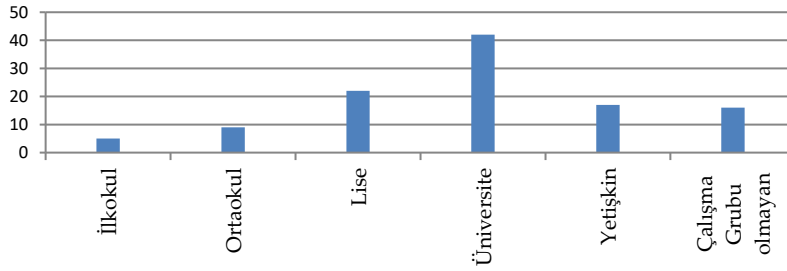

Tablo 3 incelendiğinde yapılan çalışmaların %75,7'sinde deneysel desenler kullanıldığı görülmektedir. Lisansüstü tezlerde özellikle deneysel desenin tercih edilmesi bunda etkili olmaktadır. Karma desen (%7,2) ve nitel araştırma deseninin (%2,7) ise diğer araştırma modellerine göre daha az tercih edildiği görülmektedir.

Tablo 4. Lisansüstü tezler ve makalelerde yer alan çalışma grupları

	YÖK		ULAKBİM		f	%
	Doktora	Y. Lisans	Makale			
Çalışma Grubu	n	n	n			
İlkokul	1	3	1	5	4,5	

Ortaokul	4	4	1	9	8,1
Lise	10	10	2	22	19,8
Üniversite	27	8	7	42	37,8
Yetişkin	6	6	5	17	15,3
Çalışma Grubu olmayan	-	-	16	16	14,4
Toplam	48	31	32	111	100

Tablo 4'e göre lisansüstü tez ve makalelerde çalışma grubu olarak %37,8 ile üniversite öğrencilerinin tercih edildiği ardından %19,8 ile lise öğrencilerinin tercih edildiği görülmektedir. Yapılan akademik çalışmalarda %4,5 ile ilköğretim öğrencileri, %8,1 ile de ortaokul öğrencileri üzerinde en az çalışma yapılan araştırma gruplarını oluşturmaktadır.

Tablo 5. Lisansüstü tezler ve makalelerde yer alan çalışma gruplarının sayısal dağılımı

	YÖK		ULAKBİM	<i>f</i>	<i>%</i>
	Doktora	Y. Lisans	Makale		
Çalışma Grubu	<i>n</i>	<i>n</i>	<i>n</i>		
1-20	7	18	6	31	27,9
21-40	27	7	6	40	36,0
41-60	11	3	3	17	15,3
61- +	3	3	1	7	6,3
Çalışma Grubu olmayan	-	-	16	16	14,4
Toplam	48	31	32	111	100

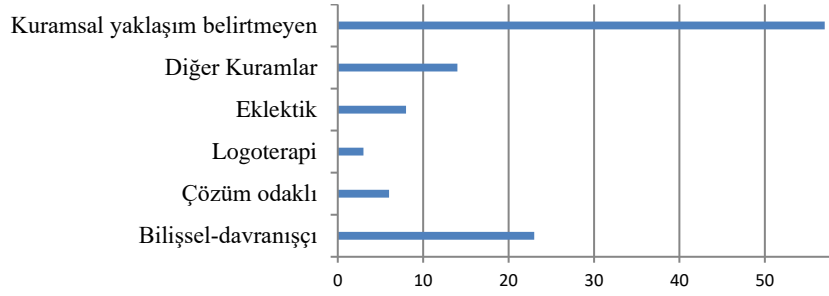
Çalışma gruplarının sayısal dağılımına bakıldığında; çalışma grubunda yer alan kişi sayısı %36 ile 21-40 kişi aralığında olduğu, en az çalışma yapılan kişi sayısının ise %36,0 ile 61 ve üzeri kişiden oluşan gruplarda yapıldığı görülmektedir.

Tablo 6. Lisansüstü tezler ve makalelerin temel aldığı kuramsal yaklaşımlar

	YÖK		ULAKBİM	Toplam	
	Doktora	Y. Lisans	Makale	<i>f</i>	<i>%</i>
Kuramsal Yaklaşım	<i>n</i>	<i>n</i>	<i>n</i>		
Bilişsel-davranışçı	13	6	4	23	20,7
Çözüm odaklı	5	0	1	6	5,4
Logoterapi	2	1	0	3	2,7

Eklektik	4	2	2	8	7,2
Diğer Kuramlar	6	7	1	14	12,6
Kuramsal yaklaşım belirtmeyen	18	15	24	57	51,4

Tablo 6 incelendiğinde, lisansüstü tezler ve makale çalışmalarının %51,4'ünde kuramsal bir yönelim bulunmadığı görülmektedir. Kuramsal olarak en çok tercih edilen yaklaşımın %20,7 ile bilişsel-davranışçı yaklaşım olduğu ve bunu da %7,2 ile eklektik yaklaşımın izlediği söylenebilir. Ayrıca farklı birçok yaklaşım (imego yaklaşımı, sistemik psikoterapi, gestalt, duygu odaklı, basic-ph modeli, anımsama terapisi, pozitif psikoloji, naratif terapi) diğer kuramlar kategorisi altında toplanmıştır. Bu kuramların düşük oranlarda olsa bile araştırmacılar tarafından kullanıldığı gözlemlenmektedir.

SONUÇ ve TARTIŞMA

Bu çalışmada Türkiye'de grupla psikolojik danışma ile ilgili yapılan 79 lisansüstü tez ve 32 araştırma; yayımlandığı yıl aralığı, incelenen değişkenler, araştırma türü, çalışma grupları, çalışma gruplarının sayısal dağılımı ve kuramsal yaklaşımları bakımından incelenmiştir.

Araştırma sonucunda lisansüstü tezlerin ve ULAKBİM TR Dizinde taranan ulusal hakemli dergilerde yayımlanan makalelerin 2011-2020 yılları arasında yayımlandığı görülmektedir. Genel olarak bakıldığında yapılan doktora, yüksek lisans ve makale çalışmalarının özellikle 2010 yılına kadar oldukça sınırlı sayıda olduğu, sonrasında ise grupla psikolojik danışma çalışmalarının hız kazandığı düşünülmektedir. Bu artışın sebebi alandaki akademisyen sayısının fazlalaşmasına bağlı olarak açılan, doktora ve yüksek lisans programları olabilir. YÖK istatistiki verilerine bakıldığında son beş yılda öğretim üyesi sayısında yaklaşık olarak %20'lik bir artış görülmektedir (YÖK, 2020). Benzer şekilde Işık'ın (2016) kendini toparlama gücüne yönelik yaptığı çalışmasında da 2010 yılı sonrası çalışmaların arttığı, Güven ve arkadaşları tarafından (2018) psikolojik danışmanlık alanında yayın yapan iki derginin araştırma eğilimlerinin incelendiği çalışmada da 2010 yılından sonra alandaki çalışmalarda artışın olduğu gözlenmiştir.

İncelenen çalışmalar içerisinde kaygı, benlik saygısı ve depresyon değişkenlerinin lisansüstü tezlerde daha çok çalışıldığı, ULAKBİM TR Dizinde taranan ulusal hakemli dergilerde yayımlanan makalelerde ise süpervizyon ve depresyon değişkenlerinin incelendiği görülmektedir. Bu bulgulara benzer sonuçlar Işık (2016) ve Güven ve arkadaşları (2018) tarafından yapılan çalışmalarda elde edilmiştir. Bahsedilen çalışmalarda da benlik saygısı en çok incelenen değişkenler arasında görülmektedir. Benlik saygısının çalışmalarda fazlaca ele alınmasında bu değişkenin birçok yapı ile ilişkili olmasıyla açıklanabilir. Elbaum ve Vaughn'un (2001) benlik saygısı konusunda yapılan müdahale çalışmalarını meta-analiz yöntemi ile inceledikleri çalışmalarında, benlik saygısının genel, akademik (akademik, bilgi, zeka), sosyal (aile, popüler olma, sosyal olgunluk), duygusal ve fiziksel (kaygı, mutluluk, görünüm) alt boyutları olduğunu ve bunlarında birbirleri ilişkili olduğunu ifade etmektedir. Diğer yandan Seki ve Dilmaç (2020) benlik saygısı ile ilişkili olan değişkenler üzerine gerçekleştirdikleri meta analiz çalışmasında; benlik saygısı ile yalnızlık, çocukluk çağı travması, sosyal görünüş kaygısı, depresyon, stres, anksiyete ve güvenli olmayan bağlanma arasında negatif yönlü anlamlı etki büyüklüğü

elde etmiştir. Koruyucu faktörler açısından ise psikolojik sağlamlık, öz yeterlik, yaşam doyumu, algılanan sosyal destek, problem çözme becerisi ve empati arasında pozitif yönlü anlamlı etki büyüklüğü elde etmiştir. Elde edilen bu sonuç benlik saygısının müdahale ve koruyucu faktörler açısından önemli bir çalışma alanı olduğunu ortaya koymaktadır.

Araştırmada lisansüstü tezlerde deneysel, ULAKBİM TR Dizinde taranan ulusal hakemli dergilerde yayımlanmış çalışmalarda ise daha çok kuramsal çalışmaların yapıldığı bulunmuştur. Nitel ve karma çalışmalar ise çok daha sınırlıdır. Grupla psikolojik danışma doğası gereği uygulama çalışmaları için daha uygun bir alan sunmaktadır. Alanyazındaki doküman incelemesi çalışmalarına bakıldığında bu çalışmanın bulguları ile ilişkisel tarama çalışmaları boyutunda çeliştiği fakat nitel ve karma boyutta ise destekler nitelikte çalışma sonuçlarına rastlanmaktadır (Güven vd., 2018; Işık, 2016; Seçer vd., 2014). Bu bağlamda grupla psikolojik danışma çalışmalarında nitel, karma ve bunlara ek olarak meta-analiz çalışmalarına gerek duyulduğu söylenebilir.

Çalışma grupları ve sayısal dağılımlarına bakıldığında çalışmaların özellikle üniversite öğrencileri ile yapıldığı ve sayısal olarak 21-40 kişi arasındaki gruplarda yürütüldüğü sonucuna ulaşılmıştır. İkinci olarak da lise öğrencileri en çok çalışılan gruplar arasındadır. Yapılan çalışmalarda da benzer şekilde üniversite öğrencilerinin diğer çalışma gruplarında daha fazla tercih edildiği sonucuna ulaşılmıştır (Güven vd., 2018; Işık, 2016; Seçer vd., 2014; Güven vd., 2009). Türk ve arkadaşları (2017) tarafından bilişsel davranışçı grup müdahalelerinin incelendiği bir meta-analiz çalışmasında ise lise öğrencileri ile yapılan çalışmaların daha fazla olduğu görülmektedir. Grupla psikolojik danışma çalışmaları daha çok deneysel desende gerçekleştirildiği için (deney, kontrol ve plasebo gruplarından oluşan) genellikle 8-12 kişilik gruplar tercih edilmekte ve çalışmalara katılan birey sayıları 21-40 aralığında bulunmaktadır. Çalışma grupları sayısal olarak incelendiğinde alan yazındaki diğer çalışmalar ile benzerlik bulunmamıştır (Güven vd., 2018; Seçer vd., 2014; Güven vd., 2009). Bu farklılığın nedeni incelenen çalışmalardaki ilişkisel tarama modelinin sıklığı ile açıklanabilir. Çünkü bu çalışmalar normallik ölçütlerinin sağlanması için genellikle 200 ve üzeri çalışma grupları ile gerçekleştirilmektedir. Çalışmalarda ilkökul ve ortaokul öğrencileri ile yaşlıların çok az olması, grupla psikolojik danışma alanında bir ihtiyaç olarak değerlendirilebilir. Yalom (2002) grupla psikolojik danışmanın yeme bozuklukları, kanser hastaları, tacize uğramış çocuklar, boşanmışlar, yakınına kaybedenler gibi özel gruplarda uygulanabileceğini ifade etmiştir. Bu açıdan Türkiye’de yapılan grupla psikolojik danışma çalışmalarının bahsedilen bu özel gruplarla da yürütülmesinin alana önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

Çalışmalarda temel alınan kuramsal yaklaşımlar incelendiğinde, yarıya yakının kuramsal yaklaşım belirtmediği görülmektedir. Bu sonuç kuramsal araştırmaların sayısı ile açıklanabilir. Kuramsal yaklaşım belirten çalışmalarda en çok bilişsel davranışçı, ikinci olarak eklektik yaklaşım ve sonrasında ise çözüm odaklı terapi yaklaşımı tercih edilmiştir. Bilişsel davranışçı terapi ve çözüm odaklı terapi yaklaşımları genellikle süre olarak klasik yaklaşımlara oranla daha kısadır ve eğitimleri de diğer yaklaşımlara oranla daha ulaşılabilir. Ayrıca danışma sürecinde kullanılacak tekniklerin belli olması, kısmen yapılandırılmış olması ve özellikle deneysel çalışmalarda kısa sürede etkili olmaları bakımından araştırmacılar tarafından tercih sebebi olabilir. Bilişsel davranışçı terapiler başta sosyal fobi, depresyon tedavisi, kaygı, çift ve aile sorunları gibi birçok bozukluğun tedavisinde kullanılabilir (Beck, 2014). Konu ile ilgili olarak Bengisoy ve arkadaşları (2019) tarafından yapılan bilişsel davranışçı terapi temelli çalışmaların incelenmesi çalışmasında, bilişsel davranışçı terapi temelli müdahale yöntemlerinin çeşitli konulardaki etkililiği ortaya konulmuştur. Yine benzer şekilde çözüm odaklı terapi de depresyon, kaygı bozuklukları, iletişim problemleri, fobik bozukluklar ve tükenmişlik gibi problemlerle başa çıkmada etkili bir yaklaşım oldu belirlenmiştir (Ateş, 2017).

Sonuç olarak grupla psikolojik danışma ile ilgili yapılan çalışmaların Türkiye’de 2010 yılından sonra hız kazandığı, genellikle kullanılan değişkenlerin kaygı, benlik saygısı ve depresyon olduğu, araştırma deseni olarak deneysel desenin kullanıldığı, katılımcıların çoğunlukla üniversite öğrencilerinden seçilen 21-40 arasında kişiden oluştuğu ve kuramsal olarak bilişsel davranışçı yaklaşımın temel alındığı görülmektedir.

ÖNERİLER

Araştırmadan elde edilen bulgular doğrultusunda araştırmacı ve uygulayıcılar açısından birtakım öneriler sunulabilir:

- Genel olarak yapılan araştırmaların üniversite öğrencileri üzerine yoğunlaştığı görülmektedir. Bundan dolayı bu grupların dışında yer alan örneklem üzerinde yapılacak çalışmalara ihtiyaç olduğu düşünülmektedir. Ayrıca lise ve ortaokul kademesinde yapılacak çalışmaların erken dönem içerisinde beceri kazanımı/kazanımları açısından daha uygun olması, önleyici temelli müdahaleler açısından da bu grup üzerinde yapılacak çalışmaların gerekliliğini ve önemini ortaya koymaktadır.

- Araştırma kapsamında incelenen makale ve tezlerin konu olarak depresyon değişkeni üzerinde yoğunlaştığı bunu takiben kaygı ve benlik saygısı değişkenlerinin yer aldığı görülmektedir. Bu kapsamda yapılacak olan çalışmalarda olumlu özellikler ve bunların geliştirilmesine yönelik çalışmalara ihtiyaç olduğu düşünülmektedir. Bu tip çalışmaların özellikle okul psikolojik danışmanları açısından işlevsel olacağı okul temelli çalışmaları daha etkin kılacağına inanılmaktadır.

- Araştırmalarda yer alan değişkenler ve kuramsal yaklaşımlar düşünüldüğünde bunların müdahale sonrası etki büyüklüğüne yönelik yapılacak meta analiz çalışmaların önemli olduğu düşünülmektedir. Belirli kuramsal yaklaşım temelinde belirli değişkenlere yönelik uygulanan müdahalelerin bütünleştirici etkisinin ortaya konması açısından bu tip çalışmaların önemli olduğuna inanılmaktadır.

- Araştırmada incelenen çalışmalar Türkiye’de yapılmış olan çalışmalar ile sınırlıdır. Bu kapsamda yurt dışında yapılmış çalışmalar da sistematik olarak incelenebilir. Ayrıca meta analiz çalışmalarına yurt dışında yapılan çalışmaların dâhil edilerek uygulamaların bütüncül etkisini görebilmek açısından daha işlevsel olabilir.

KAYNAKÇA

- Ateş, B. (2017). *Çözüm odaklı kısa süreli psikolojik danışma, kuram ve uygulama*. Vize Yayıncılık.
- Bowen, G. A. (2009). Document analysis as a qualitative research method. *Qualitative Research Journal*, 9 (2) 27-40.
- Beck, J. (2014). *Bilişsel davranışçı terapi: temelleri ve ötesi* (Çeviri Editörü. Muzaffer Şahin). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Bengisoy, A., Özdemir, M. B., Erkıvanç, F., Şahin, S. ve Çelik İ. T. (2019). “Bilişsel davranışçı terapi kullanılarak yapılan araştırma makalelerinin içerik analizi 1997-2018” *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi Vol. 9* (54), 745-793.
- Carroll, M. R. & Wiggins, J. D. (2008). *Grupla psikolojik danışmanın öğeleri* (Çeviri Editörü. Süleyman Doğan). Pegem Akademi.
- Corey, M.S., Corey, G., ve Corey, C.. (2016). *Psikolojik danışmada gruplar: Süreç ve uygulamalar* (Çeviri Editörü. Ferda Aysan, Seher Balcı Çelik ve Aslı Uz Baş). Nobel Yayıncılık.
- Creswell, J. W. (2011). *Educational Research: Planning, Conducting, and Evaluating Quantitative and Qualitative Research*. Pearson Press. Upper Saddle River
- Güven, M., Kısaç, İ., Ercan, L. ve Yalçın, İ. (2016). Türk psikolojik danışma ve rehberlik dergisinde yayınlanan makalelerin çeşitli özellikler açısından incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(31).
- Güven, M., Özhan, B. Ö., Kaynak, S. ve Kurt Demirbaş, N. (2018). Türk psikolojik danışma ve rehberlik dergisi ile Journal of Counselling Psychology’deki araştırma eğilimleri. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 8(49).
- Elbaum, B. & Vaughn, S. (2001). School-based interventions to enhance the selfconcept of students with learning disabilities: A meta-analysis. *Elementary School Journal*, 101(3), 303-329.
- Işık, Ş. (2016). Türkiye’de kendini toparlama gücü konusunda yapılmış araştırmaların incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 6 (45).

- Johnson, D. W. & Johnson, F. P. (2006). *Joining together (9th ed.)*. Allyn & Bacon.
- Karadağ, E. (2009). Eğitim bilimleri alanında yapılmış doktora tezlerinin tematik açıdan incelemesi. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10, (3), 75-87.
- Kardaş, F. ve Yalçın, İ. (2019). *Türkiye’de iyi oluş ile ilgili yapılmış araştırmaların sistematik olarak incelenmesi*. *Kastamonu Education Journal*, 27(4), 1423-1433. doi:10.24106/kefdergi.2799.
- Koydemir, Selda (2016). *Grup yapısı ve doğası*. Grupla psikolojik danışma içinde (Editör Ayhan Demir ve Selda Koydemir). (7. Baskı). Pegem Yayıncılık, Ankara
- Naar, R. (2007). *Grup psikoterapisine ilk adım*. (2. Baskı) İmge Yayınevi.
- Punch, K.F. (2013). *Introduction to social research: Quantitative and qualitative approaches*. Sage, London.
- Seçer, İ., Ay, İ., Ozan, C., ve Yılmaz, B. Y. (2014). Rehberlik ve psikolojik danışma alanındaki araştırma eğilimleri: Bir içerik analizi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 5(41), 49-60.
- Seki, T. ve Dilmaç, B. (2020). Benlik Saygısı ve İlişkisel Faktörler: Bir Meta-Analiz Çalışması. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 18 (2), 853-873.
- Taş, İ. (2019). A review of the graduate theses on gaming addiction in Turkey. *International Journal of Psychology and Educational Studies*, 6 (3), 38-48.
- Türk, F., Buğa, A., Çekiç, A. ve Hamamcı, Z. (2017). Bilişsel davranışçı yaklaşıma dayalı grup müdahalelerinin çocuk ve ergenlerin işlevsel olmayan düşünceleri üzerindeki etkisi: Meta-analiz çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 8(49).
- Voltan Acar, N. ve Molaei, B. (2016). *Grupla psikolojik danışmada Voltan Acar-Modeli (VAM) bütünleştirici modeline dayalı süpervizyonlu oturum örnekleri*. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Voltan Acar, N. (1993). Grupla psikolojik danışmada araştırmalara ne derecede gerek vardır. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9, 169.
- Yalom, I. (2002). *Grup psikoterapisinin teori ve pratiği*. (Çevirmen Ataman Tangör ve Özgür Karaçam). Kabalcı Yayınevi, İstanbul.
- Yaycı, L. (2017). Grupla psikolojik danışmada direnç: Önleme ve müdahale yolları. *OPUS-Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 7(13), 991-1016.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (10. Baskı) Seçkin Yayıncılık.
- Yükseköğretim Kurulu (YÖK). Öğretim elemanı istatistikleri. 28.07.2020 tarihinde <https://istatistik.yok.gov.tr/> adresinden edinilmiştir.